

Tarptautinė konferencija Gdynėje – išskirtinis dėmesys modernizmo paveldui

2014 m. rugsėjo 18-20 dienomis Gdynėje vyko tarptautinė konferencija „*Modernism in Europe – Modernism in Gdynia*“. Ketvirtą kartą miesto savivaldybės organizuojamas renginys sukvietė platų tyrėjų bei paveldo saugos profesionalų ratą iš viso pasaulio. Buvo diskutuota apie JAV, Kinijos, Izraelio bei įvairių Europos valstybių modernizmo ypatumus, pristatomos šio palikimo saugojimo bei įprasminimo patirtys. Konferencijos dienomis vyko ir Baltijos jūros šalių bendradarbiavimo dėl paveldo tinklo sudarytos darbo grupės, kuri rūpinsis XX a. architektūros paveldo klausimais šiame regione, susitikimas. Turiningas įvykis byloja, kad tiek mūsų regione, tiek ir platesniame pasauliniame kontekste, 20 amžiaus liudijimai sulaukia vis platesnio dėmesio.

Jei prieš porą dešimtmečių reikšmingais buvo laikomi tik tarptautiniais ikonomis tapę Mies van der Rohe, Alvar Aalto ar kitų žymiausių kūrėjų darbai, šiandieniam specialistų akiratyje atsidūrė ir periferiniai modernizmo židiniai Afrikoje, Kinijoje bei kitose į klasikinius vadovėlius ar sąrašus neįtrauktose vietovėse. Tiriant ir įprasminant 20 a. palikimą vis dažniau naudojamos tokios sąvokos, kaip „daugialypiai modernizmai“ (*multiply modernities*), „alternatyvūs modernizmai“ (*alternative modernities*), „mobilūs modernizmai“ (*mobile modernities*), „sateliniai modernizmai“ (*satellite modernities*) ir pan. Šiandien yra linkstama atmesti homogeniškos, Vakaruose susiformavusios modernybės sampratą bei kviečiama pažvelgti į reiškinių kaip į daugiasluoksnį pasaulio politinių, kultūrinių, socialinių ir ekonominių procesų žemėlapi. Modernizmo architektūrinis ir urbanistinis palikimas taip pat vertinamas ne tik kaip išskirtinių paminklų kolekcija, bet ir kaip platesnis fenomenas, sudarantis savotišką modernizmų tinklą, kurio kiekvienas komponentas yra svarbus ir lygiavertis.

Tokie procesai skatina naujai įvertinti ir Lietuvoje esantį palikimą. Nors 20 a. iškilę pastatai jau randa kelią į kultūros vertybių registrą, akivaizdu, kad vis dar būtina ieškoti kelių sėkmingesniai šio paveldo įprasminimui vietiniame ir tarptautiniame kontekste. Antai Kauno tarpukario architektūra net ir nebūdama toks tolimas Vakarų moderniosios tradicijos pakraštys kaip, pavyzdžiui, Asmara Eritrėjoje ar Rabatas Maroke, kol kas net ir pačių miestiečių ne visuomet vertinama kaip svarbi miesto identiteto dalis. Lietuvos tyrėjams tai priminimas, kad turėtume preciziškai atskleisti savojo palikimo specifiką, ypatumus ir pristatyti Lietuvos architektūrą kaip vieną iš savitų bei unikalių modernizmo veidų, praturtinant bendrąjį modernybės paveikslą. Tuo tarpu valdžios institucijoms, visuomeninėms organizacijoms teks ieškoti kelių skatinant pasididžiavimą šiuo palikimu, kaip sudėtingą 20 a. susiformavusį miestų ir miestelių sluoksnį, įtraukti į bendruosius tvarios raidos procesus. Gdynė, kurioje moderniajam paveldui skiriamas išskirtinis dėmesys, galėtų būti puikus pavyzdys.

Vaidas Petrulis